

ПОЛИТИКА И ПРИВРЕДА

**Испитни каталог
за државну матуру у
школској години 2022/2023.**

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

ИСПИТНИ КАТАЛОГ ЗА **ДРЖАВНУ МАТУРУ** У ШКОЛСКОЈ ГОДИНИ 2022/2023.
ПОЛИТИКА И ПРИВРЕДА

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

САДРЖАЈ

УВОД	5
1 . ПОДРУЧЈА ИСПИТИВАЊА	6
2. ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ	7
3. СТРУКТУРА ИСПИТА	11
4. ТЕХНИЧКИ ОПИС ИСПИТА	12
4.1. ТРАЈАЊЕ ИСПИТА	12
4.2. ИЗГЛЕД ИСПИТА И НАЧИН РЕШАВАЊА	12
4.3. ПРИБОР	13
5. ОПИС БОДОВАЊА	14
6. ПРИМЕРИ ЗАДАТАКА	15
6.1. ПРИМЕР ЗАДАТКА ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА	15
6.2. ПРИМЕР ЗАДАТАКА КРАТКОГ ОДГОВОРА	16
6.3. ПРИМЕР ЗАДАТКА ПРОДУЖЕНОГ ОДГОВОРА	17
7. ПРИПРЕМА ЗА ИСПИТ	19

УВОД

Политика и привреда је изборни предмет државне матуре.

Испитни каталог за државну матуру из Политике и привреде је основни документ испита који наводи и објашњава садржаје, критеријуме и начине испитивања и вредновања знања из школске године 2022/2023. Усклађен је са одобреним курикулумом за наставни предмет Политику и привреду за гимназије у Републици Хрватској.¹

Садржи седам поглавља:

1. Подручја испитивања
2. Образовни исходи
3. Структура испита
4. Технички опис испита
5. Опис бодовања
6. Примери задатака
7. Припрема за испит.

У првом и другом поглављу је наведено шта се испитује у испиту. У првом поглављу наведена су подручја испитивања, а у другом кључна знања и вештине које кандидат треба да усвоји.²

Треће, четврто и пето поглавље описују начин испитивања, структуру и форму испита, врсте задатака и начин решавања и вредновања задатака и подручја испитивања.

Шесто поглавље даје примере задатака са детаљним објашњењем, а седмо поглавље објашњава како се треба припреми за испит.

¹ NN, бр. 7/19. (22. 1. 2019.), Одлука о усвајању курикулума за наставни предмет Политику и привреду за гимназије у Републици Хрватској

² Термин „кандидат” у испитном каталогу подразумева разлику по полу и примењује се и на кандидатниње и на кандидате.

1. ПОДРУЧЈА ИСПИТИВАЊА

Циљ испита државне матуре из Политике и привреде је да се оцени усвајање и примена основних концепта политичке писмености, економске писмености и цивилног друштва.

Ово укључује:

- знање о карактеристикама политичке и економске заједнице
- знање о организацији власти Републике Хрватске
- познавање демократских принципа и вредности
- познавање принципа политичког и економског деловања у условима слободе избора и тржишне слободе
- критичко промишљање и бављење политичким и економским проблемима, догађајима и потенцијалима на локалном, државном, европском и глобалном нивоу
- доношење одлука за остваривање општег добра.

Испитом државне матуре из Политике и привреде проверава се постигнути ниво знања и компетентности кандидата у следећим подручјима и подподручјима:

- *Политичка писменост:*
 - *Карактеристике политичке заједнице и положај грађанина у њој*
 - *Структура власти и концепт владавине закона*
- *Економска писменост:*
 - *Карактеристике економске заједнице и положај грађанина у њој*
 - *Изазови економије у склопу одрживог економског развоја*
- *Цивилно друштво:*
 - *Људска права и грађанско учешће*
 - *Политички и економски систем Републике Хрватске.*

2. ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ

У овом поглављу, за свако подручје испитивања наведени су образовни исходи или конкретни описи онога шта кандидат мора да зна и разуме да би остварио жељени резултат у испиту државне матуре из Политике и привреде. Дефинисани образовни исходи из предметног курикулума из Политике и привреде наведени су и разрађени у табели 1.

Табела 1. Разривање образовних исхода

ПОДРУЧЈЕ 1. ПОЛИТИЧКА ПИСМЕНОСТ		
ПОДПОДРУЧЈЕ	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ ИЗ КУРИКУЛУМА	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА
1.1. Карактеристике политичке заједнице и положај грађана у њој	1.1.1. Ученик аргументовано објашњава карактеристике политичке заједнице и положај грађана у њој. (PG A.1)	• препознаје политику као рационалну делатност уређења заједнице и односа са јавношћу • описује карактеристике политике и политичке заједнице (нпр. политичко деловање, власт, моћ, итд.) • наводи политичке субјекте и процесе (нпр. политичке странке, удружења, грађани, народ, референдум, петиција итд.) • објашњава политичке субјекте и процесе (нпр. политичке партије, удружења, грађани, људи, референдум, петиција итд.) • интерпретира предности и недостатке примера јавних политика • предлаже алтернативна решења примерима јавне политике • упоређује различите врсте политичких система и облике државног уређења • разликује врсте политичких система
1.2. Структура власти и концепт владавине права	1.2.1. Ученик анализира структуру власти и концепт владавине права. (PG A.2)	• именује институције власти • објашњава надлежности институција власти • објашњава принцип деобе и принцип легитимности власти • анализира политичке изборне процесе • препознаје компоненте изборног процеса (нпр. изборни системи, изборно право итд.) • објашњава концепт владавине права • објашњава правну, социјалну и моралну одговорност власти и грађана у јачању правне државе (нпр. политичка одговорност, корупција, грађанска иницијатива итд.)

ПОДРУЧЈЕ 2. ЕКОНОМСКА ПИСМЕНОСТ		
ПОТПОДРУЧЈЕ	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ ИЗ КУРИКУЛУМА	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА
2.1 Карактеристике економске заједнице и положај грађана у њој	2.1.1. Ученик аргументовано објашњава карактеристике економске заједнице и положај грађана у њој. (PG B.1)	♦ препознаје ограниченост ресурса ♦ објашњава последице ограничености ресурса ♦ објашњава економске системе и процесе ♦ упоређује економске системе и процесе ♦ објашњава економске организације ♦ упоређује економске организације ♦ анализира рад економских закона ♦ описује аспекте предузетничког потхвата (нпр. маркетинг, иновације, ризик, конкурентност итд.) ♦ објашњава улогу државе у модерној економији ♦ идентификује улогу корпоративне друштвено одговорно пословање у заједници (нпр. захтеви етничког пословања, рационално и економично деловање, однос према животној средини, однос према инвестицијама, однос према друштвено осетљивим групама итд.)
2.2. Изазови економије у склопу одрживог економског развоја	2.2.1. Ученик процењује изазове економије у склопу одрживог економског развоја. (PG B.2)	♦ наводи економске активности у различитим областима с обзиром на искоришћеност ресурса ♦ упоређује економске активности у различитим подручјима с обзиром на искоришћеност ресурса ♦ описује аспекте глобалне економије (нпр. транснационалну економију, међународну поделу рада, међународне економске институције итд.) ♦ упоређује актуелне економске процесе на домаћем и глобалном тржишту

ПОДРУЧЈЕ 2. ЕКОНОМСКА ПИСМЕНОСТ		
ПОТПОДРУЧЈЕ	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ ИЗ КУРИКУЛУМА	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА
2.2. Изазови привреде као одрживог економског развоја	2.2.1. Ученик процењује изазове привреде у склопу одрживог економског развоја. (PG B.2)	- описује улогу финансијских институција и њихов утицај на националне и/или регионалне економије - објашњава заштиту социјалних и економских права - препознаје повезаност између људских активности и економског развоја са заштитом животне средине и економским растом
ПОДРУЧЈЕ 3. ЦИВИЛНО ДРУШТВО		
ПОТПОДРУЧЈЕ	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ ИЗ КУРИКУЛУМА	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА
3.1. Људска права и грађанско учешће	3.1.1. Ученик процењује заштиту и развој људских права и учествовање грађана у развоју демократских односа. (PG C.1)	- дефинише људска права и слободе - објашњава развој људских права и слобода у различитим политичким заједницама - уочава примере кршења људских права - описује значај институционалне заштите индивидуалних и колективних права на нивоу Републике Хрватске, Европе и света - разликује правни, политички и морални ниво одговорности у заштити људских права - уочава примере стереотипа, предрасуда, дискриминације и других облика неправедних и нехуманих третмана људи на другачијој основи - описује концепт цивилног друштва и његов значај у развоју демократије - објашњава значај учешћа у демократском одлучивању ради заштите и промоције личних и социјалних интереса - тумачи утицај медија на формирање јавног мњења и јавне политике (нпр. пропаганда, политичке кампање, јавни приступ информацијама итд.)

ПОДРУЧЈЕ 3. ЦИВИЛНО ДРУШТВО		
ПОТПОДРУЧЈЕ	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ ИЗ КУРИКУЛУМА	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА
3.2. Политички и економски систем Републике Хрватске	3.2.1. Ученик аргументовано објашњава везу између политичког и економског система Републике Хрватске и положаја грађана у њима. (PG C.2)	• именује институције власти Републике Хрватске • описује институције власти Републике Хрватске • упоређује надлежности институција власти Републике Хрватске и даје примере из свакодневног живота • идентификује три поделе власти у Републици Хрватској • објашњава парламентарни политички систем Републике Хрватске • објашњава основне одреднице економског система Републике Хрватске • објашњава управљање хрватским ресурсима на темељу политичких одлука • описује процес успостављања независности и суверитета Републике Хрватске • описује процес политичке и економске транзиције Републике Хрватске

3. СТРУКТУРА ИСПИТА

Испит државне матуре из Политике и привреде садржи **50 задатака**.

Структура целог испита у складу са бројем задатака, бројем бодова из појединог подручја испитивања и заступљености у испиту је приказан је у табели 2.

Табела 2. Структура целог испита

ПОДРУЧЈЕ	БРОЈ ЗАДАТАКА	БРОЈ БОДОВА	ЗАСТУПЉЕНОСТ НА ИСПИТУ (%)
Политичка писменост	16	17	32
Економска писменост	15	16	30
Цивилно друштво	19	20	38
УКУПНО	50	53	100

Структура испита у складу са врстом задатака који испитују поједино подручје приказана је у табели 3.

Табела 3. Структура испита по врсти задатка

ПОДРУЧЈЕ	ВРСТА ЗАДАТАКА			УКУПНО
	Задаци вишеструког избора	Задаци кратког одговора	Задаци проширеног одговора	
Политичка писменост	8	7	1	16
Економска писменост	8	6	1	15
Цивилно друштво	9	9	1	19
УКУПНО	25	22	3	50

4. ТЕХНИЧКИ ОПИС ИСПИТА

Технички опис испита подразумева трајање испита, изглед и начин решавања испита и прибор за решавање испита.

4.1. ТРАЈАЊЕ ИСПИТА

Испит из Политике и привреде траје **90 минута** без паузе. Време имплементације биће објављено на интернет страници Националног Центра за вањско вредновање образовања (www.ncvvo.hr).

4.2. ИЗГЛЕД ИСПИТА И НАЧИН РЕШАВАЊА

Кандидати добијају безбедносну кесицу у којој се налазе испитна свеска, лист за одговоре и листови за концепт (одвојени од испитне књижице). Садржај листова за концепт **неће** се бодовати.

Важно је пажљиво прочитати текст општих упутстава и текст упутства за решење задатака и означавање тачних одговора.

Уз сваку врсту задатка приложено је упутство за решавање. Важно је да пажљиво прочитате та упутства јер је у њима назначен и начин означавања тачних одговора.

Примери упутстава за решавање појединачних врста задатака могу се пронаћи у поглављу *Примери задатака*.

У задацима затвореног типа (задаци са вишеструким избором), кандидат мора да означи тачне одговоре са знаком X у листу за одговоре. Ако кандидат означи више од једног одговора, задатак ће се бити с 0 (нула) бодова без обзира на чињеницу да је међу означенима и тачан одговор.

У задацима отвореног типа, кандидат мора одговорити кратким одговором – речју, са неколико речи или једноставном реченицом (задацима кратких одговора) или да одговори са неколико реченица на за то предвиђено место у испитној књижици (задаци проширених одговора). У задацима проширеног одговора постоји почетни текст и питање на које кандидат мора да одговори са неколико реченица, јасно и сажето, усмеравајући се на оно шта је од суштинског значаја за задатак. Кандидат мора да напише свој одговор на за то предвиђено место у испитној књижици.

Ако кандидат погрешно, требало би да прецрта нетачан одговор, стави га у заграду, напише тачан одговор и стави параф (искључиво скраћени потпис, а не пуно име и презиме) поред тачног одговора.

При решавању задатака отвореног типа, кандидати могу да користе лист за концепт, али на крају морају своје одговоре на читко препишу на зато предвиђено место у испитној књижици.

4.3. ПРИБОР

Током писања испита, допуштено је користити искључиво хемијску оловку, која пише плавом или црном црном бојом.

5. ОПИС БОДОВАЊА

Кандидат на испиту моће да добије **53 бода**.

Сваки тачан одговор на листу за одговоре у задацима са вишеструким избором доноси један бод. Успешним решавањем тих задатака, кандидат може да постигне **25 бодова**.

Сваки тачан одговор у задацима кратког одговора доноси један бод. Успешним решавањем тих задатака, кандидат може да постигне **22 бода**.

Сваки тачан одговор у задацима са продуженим одговорима доноси два бода. Успешним решавањем тих задатака, кандидат може да постигне **6 бодова**.

Опис бодовања према врсти задатака приказан је у табели 4.

Табела 4. Опис бодовања према врсти задатка

Задаци вишеструког избора	1 бод – тачан одговор 0 бодова – нетачан одговор, одговор није означен или је означено више одговора
Задаци кратког одговора	1 бод – тачан одговор 0 бодова – делимично тачан одговор, нетачан одговор или изостанак одговора
Задаци продуженог одговора	2 бода – наведени су и објашњени сви елементи тачног одговора 1 бод – наведен је и објашњен један или неколико елемената тачног одговора (у зависности од броја тражених елемената у задатку) 0 бодова – није наведен ниједан елемент тачног одговора изостанак одговора

Највећи број бодова које кандидати могу да остваре с обзиром на врсту задатака приказан је у табели 5.

Табела 5. Процена испита према врсти задатака

ВРСТА ЗАДАТАКА	БРОЈ БОДОВА
Задаци вишеструког избора	25
Задаци кратког одговора	22
Задаци продуженог одговора	6
УКУПНО	53

6. ПРИМЕРИ ЗАДАТАКА

Ово поглавље пружа примере задатака. Поред сваког примера задатка, дато је упутство за решење ових задатака, тачан одговор, подручје испитивања, потподручје испитивања, образовни исход који испитује овај задатак, и начин бодовања.

6.1. ПРИМЕР ЗАДАТКА ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА

Задатак са вишеструким избором састоји се од упутства (у којем је описан начин решавања задатка и које је заједничко за све задатке овог типа у низу), основе (у којој је задатак постављен) и четири понуђена одговора, од којих је један тачан.

Упутство за решење задатка са вишеструким избором гласи:

У следећим задацима од више понуђених одговора тачан је само један одговор.

Тачне одговоре морате да означите знаком X на листу за одговоре.

Тачан одговор доноси један бод.

Задатак:

Која од наведених овлаштења су у надлежности Хрватског сабора?

- A. одлучује о одговорности председника Републике Хрватске
- B. предлаже министра унутрашњих послова
- C. позива на изборе за Хрватски сабор
- D. одлучује о рату и миру

ТАЧАН ОДГОВОР: D

ПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА: 3. *Цивилно друштво*

ПОДПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА 3.2. *Политички и економски систем Републике Хрватске*

ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ: 3.2.1. Ученик, аргументовано објашњава повезаност политичког и економског система Републике Хрватске и положаја грађана у њој. (PG C.2)

БОДОВАЊЕ: 1 бод – тачан одговор

0 бодова – нетачан одговор, одговор није означен или је означено више одговора

6.2. ПРИМЕР ЗАДАТАКА КРАТКОГ ОДГОВОРА

Задатак са кратким одговором се састоји од упутства (у којем је описан начин решавања задатка и које је уобичајено за све задатке овог типа у низу) и основе (најчешће питања) у којој је задано шта кандидат треба да одговори.

Упутство за решавање задатка са кратким одговором гласи:

У следећим задацима одговорите кратким одговором (речју, са неколико речи или једноставном реченицом).

Одговоре упишите **само** на предвиђено место у испитној књижици.

Тачан одговор доноси један бод.

Задатак:

На тржишту постоји јака потражња за поморанцама органског узгоја. Како ће повећана потражња утицати на производњу поморанци ако су остали тржишни услови непромењени?

ТАЧАН ОДГОВОР: Повећаће се производња поморанци.

ПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА: 2. Економска писменост

ПОДПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА: 2.1. Карактеристике економске заједнице и положаја грађана у њој

ОБРАЗОВНИ ИСХОД: 2.1.1. Ученик аргументовано објашњава карактеристике економске заједнице и положај грађана у њој. (PG B.1)

БОДОВАЊЕ: 1 бод – тачан одговор

0 бодова – нетачан одговор, делимично тачан одговор или изостанак одговора

6.3. ПРИМЕР ЗАДАТКА ПРОДУЖЕНОГ ОДГОВОРА

Задатак са проширеним одговором састоји се од упутства (у којем је описан начин решавања задатка и које је заједничко за све задатке овог типа у низу) и основе (по којој је задатак постављен).

Упутство за решавање задатка продуженог одговора гласи:

У следећим задацима пажљиво прочитајте почетни садржај и одговорите са неколико реченица, јасно и сажето, усмеравајући се на оно што је битно за задатак³.

Одговоре упишите **само** на предвиђено место у испитној књижици.

Тачан одговор доноси један или два бода.

Задатак:

У демократској држави, кроз јавни састанак, градска скупштина је дала концесију (за коришћење) кућице за продају производа на једном од градских тргова. Истраживачка новинарка открила је да је, иако је постојао велики број заинтересованих за кућице, већина кућица дата у концесију брату председника владајуће странке из градске скупштине. Комисија за сукоб интереса је потврдила постојање сукоба у овом случају. На питање новинарке, председник владајуће странке тврдио је да је читав процес у складу са законом, који је потврдила канцеларија државног тужиоца.

Именуј и објасни два позитивна и два негативна аспекта правне државе у демократији у овом примеру.

МОДЕЛ ТАЧНОГ ОДГОВОРА: Позитиван аспект односи се на *легалитет процедуре* за давање концесија за кућице за продају производа. Поштивање законских процедура је одлика функционалне владавине права у оквиру правне државе. Поред тога, позитиван аспект се такође односи на *слободу медија*, тј. омогућено је новинарки да јавно доводи у питање повезаност председника владајуће странке и његовог брата у контексту

³ Полазни садржај може бити текст или једноставни графички прилог (основни статистички подаци и сл.), а извори могу бити дневне новине, интернет портали, научни чланци и литература и статистички подаци Републике Хрватске, ЕУ, итд. (нпр. Државни завод за статистику и EUROSTAT).

НСВVO

додељивања кућица. Негативан аспект односи се на *присутан сукоб интереса*, који је поткопао једнакост свих заинтересованих страна за кућице. Поред тога, *приватни интереси су постављени испред јавних интереса/ општег добра*. Такође, изостала је морална и политичка одговорност председника владајуће странке, шта негативно утиче на поверење јавности у институције правне државе.

ДЕЛИМИЧНО ТАЧАН ОДГОВОР: Позитиван аспект односи се на слободу медија, тј. могућност новинарке да јавно доводи у питање повезаност председника владајуће странке и његовог брата у контексту доделе кућица. Негативан аспект односи се на *присутан сукоб интереса*, због чега је нарушена једнакост свих заинтересованих за кућице.

ПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА: 1.2. *Политичка писменост*

ПОТПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА: 1.2. *Структура моћи и концепт владавине права*

ОБРАЗОВНИ ИСХОД: 1.2.1. Ученик анализира структуру моћи и концепт владавине права. (PG A.2)

БОДОВАЊЕ: 2 бода – наведена су најмање два позитивна и два негативна аспекта правне државе у демократији

1 бод – наведена су и објашњена најмање два аспекта (један позитиван аспект и један негативан аспект, два позитивна аспекта, два негативна аспекта) правне државе у демократији

0 бодова – наведено је и објашњено мање од два аспекта правне државе у демократији; изостанак одговора

7. ПРИПРЕМА ЗА ИСПИТ

Препоруке наставницима

Свесни чињенице да у гимназијама постоји изузетно мало наставних часова Политике и привреде (32 наставна часа годишње) упућујемо наставнике на максималну употребу свих могућих извора учења и подучавања и примену различитих наставних метода:

- интердисциплинарног планирања наставе и повезивања наставних садржаја из сродних предмета
- коришћење писаних и мултимедијалних материјала као извора за проучавање актуелних политичких и економских ситуација
- укључивање ученика у живот заједнице на начин како би били свесни могућности сопственог утицаја на своје друштвено окружење
- омогућавања ученицима (ако постоји било који начин) учење на релевантним местима ван школе, нпр. посете политичким и економским институцијама, интервјуима са њиховим представницима, итд.
- развијање критичког односа код ученика према реалности на начин да се од њих захтева да дају разумне критике и рефлекцију економске и политичке стварности
- потицања ученика да самостално истражују и своје ставове изражавају у разним пројектима и писаним приказима стварних догађаја и да их проверавају кроз облике сарадничког учења у разреду и изван њега
- развијање код ученика могућности и жеља за самосталним учењем, нарочито када је реч о памћењу чињеница које су неопходне за релевантно просуђивање политичке и економске реалности.

Препоруке ученицима

Садржај наставног предмета Политика и привреда требало би да пружи боље разумевање везе између сфере политике и сфере економије у некој заједници. Да би се то постигло, важно је да се овај наставни предмет проучава шире од самог памћења основних појмова.

То би значило:

- повезати га са садржајима других сродних предмета (Историја, Филозофија, Социологија, Психологија, Етика, Веронаук итд.)
- пратити политичка и економска кретања у друштвеној заједници преко медија и моћи препознати ширину и дубину њихових утицаја

- критички промишљати о стварности и тражити креативна решења за њено побољшање на основу уочених чињеница политичког и економског живота – разумети основне појмове из Политике и привреде ради лакшег активног укључивања у савремени политички и економски живот
- освестити чињеницу да у условима свеопште и глобалне повезаности утицај појединца нема ограничења (лична одговорност и свест о значају појединачних одлука).

Литература за припрему испита из Политике и привреда:

1. Кнежевић-Хески, Ана. 2021. *Политика и gospodarство: уџбеник из политике и gospodarства за четврти разред гимназије*. Алфа. Загреб.
2. Палчић, Наталија; Траваш, Жељка. 2021. *Политика и gospodarство: уџбеник за четврти разред гимназије*. Школска књига. Загреб.
3. Сунајко, Горан; Чепо, Дарио; Голдстејн, Иво. 2021. *Политика и gospodarство: уџбеник за гимназије*. Udžbenik.hr.
4. Устав Републике Хрватске.

Попис образовних исхода за свако подручје испитивања кандидатима може да послужи као провера усвојеног знања. Добро познавање начина испитивања значајно ће помоћи кандидатима да успешно реше задатке у испиту.

Кандидатима се саветује:

- проучавање подручја испитивања и примера задатака
- решавање спроведених испита.

Начин полагања испита државне матуре као и мере које се изричу у случају недозвољеног понашања ученика прописани су Правилником о полагању државне матуре (Народне новине, 1/13, 41/19, 127/19, 55/20, 53/21 и 126/21).

